

Кр. тат
и 65

Научно исследовательский центр
«Рукописная книга»
00-2 КГИПУ 15.3

84-5
СД-2

اینقلابی شاعرلار

مجموعه‌ای

باش قریم شاعرلارینک
ئوسرلرندن

Инквлябий шиколар

10

قریم حوکومت نشریاتى

آقما سچید
۱۹۲۵

1925

Сборник революционных стихов.

باشلانغیچ

قریم تاتار ماتبوعاتیندا هر کون بیر چوق مانزول
وه شعیرلەرگه راست که لینه. بونلارینک چوغیسی تهریره
قابیلنده ندر. لاکین آرالارندان موندهریجه وه سانعاتیجه
اهمیهتی اولانلاردا یوق ده گیل، غازه تا، ژورنال ساحیفه له
رنده بونلارک هه بسی جویلا، غایب اولوب کته. بو
شعیرلهردهن بیر چوغینک ساحیلهری بو کون چهره شید
مه کته بلهرده اوقوغان تالهنه لهر وه یاکی باش لوخالاردیر.
اونلار ماتبوعاتدان اوزلهرینه جهواب به کلی، اوز تهریره
لهرینک نه دهره جه به قادار مووافقییه تلی اولوب اولما
دیغنی کورمه ک، آ کلاماق استیلهر. حالو که بیزده قریم
تاتارلاریندا شمدی به قادار اوز اسهرلهرینی کندی ته شو بوس
وه غایره تلهری ایله توپلاب باسدیرغان بر اینکی یازیحیدان
وه قرائت کیتابلاریندا توپلانغان بهش اون اسهرلهردهن

Крымлит. № 1718. Симферополь, 1-я Гос. типо-лит.
„КПТ“ № 3918. (3000 экз)

باشقا، داها هه نوز هيچ بر شاعير وه يازيجيميزك وه ياكه جيينتق حالدا بر قاج اديبنيك يازيلارينا ديققات اوونوب توپلانغانى وه يا باسديريلغانى يوق.

بو حال بيزده اده بييات وه سانعات مه سته له سيني باشيز، باقيميز وه او كسوز بير وازعيه تده براقا. كه ند يله رينده كه رچه كده زده اده بي استمدادار اولان كه نچ سانعاتكارلاريميز بوديق قاتسيز ليق قارشوسينداسولا، اونلارداكى بويوك آرزو وه ايسته كلر جويولا، يازماق، ياراتماق سه وكي آه شله رى ساغير ديوارلارغا اورونوب سونه وه غايب اولا.

حالبو كه بو كون بوتون مه كته بله ريم زده، قلوبلاردا، اوقو يورتلاريندا، كوي ساحلاريندا وه الخ ده، فائيدالانماق وه عموميه تله اده بيپاتله مه شغول اولان آرقاداشلار يك ايحتياجلارينى تامين اتمك ايچون بو اسه رله رده ن اك قيمه تلى له رينك توپلانيب باسيلماسى لازم كه ليردى.

بو سوره تله مه يدانغا كه تيريله گن مه جموعالار، عاينى زاماندا بيزده بير ته نقيد ساحاسى دا آچميش اولاجا قدير.

ايسته، بو تاقديم اولونغان مه جموعا بو ماقادله مه يدانغا كه تيريله گن دير. بيز بو مه جموعا ميردا، جوغيسى، يالگيز اوكتابر اينقلابيندان سو ك چيقيش اولان كه نچ شاعير- له ريميزك يالگيز اينقلابى شعيرله رينده ن بيزه ما علوم اولان قيسملاريني توپلاديق. بونلاردان بير چوقلارى غازه تا وه زورناللاردان ويا كه يازما مه كتب ماتبوعاتيندان آينميشدر. آرالاريندان باغزىلارينيك ناظم (نظم) قاعيده له رينه ته ما ميله موافيق اولما غاينى بيلسه كده، موندزه جيله رى اعتباريله قيمه تله رى اولديغىنى كوزده توتاراق بو مه جموعا ميردا اونلاردا يهر وه رديك. بو سوره تله مه جموعادا كى شعير- له رده ن باغزىلاريندا كى نازم ته خنيقاسى خه هه تنده ن كورو- له ن اكسيك ليكله ر ايله عموميه تله سانعات تاراقلا ريندان كورولن ايكي - بير موافقيه تيز ليكله ريك ايله رانده ياپيلاجاق ته نقيدله رله كوستريله ريك كه نچ سانعاتكار وه شاعيرله ريميزك ياراتيجي قلا رينادا بارديم ايديله گه يول آچيلا جاعى اوميد اولونور. (۱)

(۱) وه بيز اوميد ايدميرمه بوندان سو ك بونيك كينى مه جموعالار جوغا لير وه بو سوره تله بيزده اده بي بير حيايت دوغوش اولور.

۶ — قیزیل بایراغیک دالغانماسندان آلتان
دویغولار.

۷ — بای پومه شچیكله ره قارشى ایشجی وه
کویلی کیتله اهرینک آچوونى فیشقیران شیعیرلهر.

۸ — دینی خورافه لهرگه قارشى یو کسه لهن
سه سلهر.

ح. اوداناش

۵
که ندیسینده شیعیر، ساعات وه به دبعی دویغولاری
اوخشا باجاق عونسورلاری توپ-لاماقله به را بهر اینقلابی وه
ایجتماعی فکرلهریک قانادینی وولقانلی بیر چوقراق اولان
بو مجموعه امیزا که نیچ اوقوبیجیلارمژک راغبهت کوسته ره-
جه کلهرینی امید ایدیوروز. بو مجموعه اداکی شیعیرلهری
مونده ریجه لهری ایعتیاربله شو قیسم لارا بولوبوروز:

۱ — مارقس، له نین، قارل لیسکنه خت، پاریر قور-
بانلاری کیبی اینقلاب ادرلهرینه ایتحاف اولونان پارچه لار.

۲ — او کتابیر وه بیر مایس کیبی اینقلاب کونله
رینده آلتان ته ده مسورلهر نه تیجه سنده یازیلان شیعیرلار.

۳ — باشلیق، پییونه ر وه قومسومول حاره که تله ر
دوغریسیندا بیرلانان تور کولهر.

۴ — قادین آزادلیغی ایچون سویله نه نلهر.

۵ — شارق اینقلابی مهیدانیندا یو کسه لهن سه سلهر.

I

اینگلاب ئەرلەرینه

قارل مارقس قابرىندەن

قىزىل ياشلىققا

جولوم ايچون جان بەرەجەك اى فېداكار باللارىم،
 فورتانادا بەل بوكمەجەك سەلبى قىندان داللارىم.
 كونكورتلەنكەن چىراغىمنى يارىق، ائوب ئاقدىكىز
 نام قازانوب اوزىكىزگە بائىر آدىن ئاقدىكىز
 سىزنىك ياققان چىراغىكىز ھىچ بىر ۋاقت سونمەجەك،
 ھەر ايشىكىز آلدقا جوروب، آردىنا ھىچ ئونمەجەك،
 سىزمەن بىر ساف توراچاقدىر ھەپ خورلانغان مازلوملار
 سىزگە قارشى تورالماچاق قان طيرناقلى زالىملار
 بوتون دونيا فاقىر خالقى سىزگە يولداش بولاجاق
 قىبلا ۋە سىرت، كون باتى، شارق قىزىللىققا تولاجاق

جالشساگیز، داورانساگیز شو کونله رنی کوره رسبز
ماقسادیکیزغا جته رده سبز، بايرام ياسار جو هر سبز

مه نيم توتقان مه سله گيمنی کو کره کيگیزده طاشيگیز
ای قاهریمان قیدانلاریم عاسیرلارنی آشيگیز

۱۹۲۴ زييادين جاوتوبهلی

له نينيزم

بول زيالي، نورلی کونهش نور ساچا،
او کسوزله رگه، غار يبله رگه جول آچا،
آل نوريندان جومله مازلوم جان آن
اوغورينا سولغی داملا قان سالا.

اورال، سيب، بول او قرانين، کهک آلتای،
سیرت، موسقوا، آرره، قافقاز، قریم شای،
باشای بو کون. بو کولکده قوناقمان،
اينسانلقد کورونمه گن بير حاقمان.

کوچلی نوری بار دونياغا عاگس آنه
تاونی، تاشنی، قارشوسندا تیره ته،

زاليم، جابر قورقوسندان دیر چوکه،

دوشمانلاری « حاققات » دوت باش نه گه.

دين، خورافات قارا خايال کولکده لور،

مازلوم ازگن شهن سارايلا، اولنکه لور،

بو کون بو کوچ قارشوسندا سارسيلار،

آنتانتالار، تاجلی شاهلار زارقيلار،

ايران، آفغان، قبتای، هيندلهر آللانا،

کوپ نه زيلنگن بوتون شارقلی جانلانا،

غار بلی داخی بونور ايله بويانا،

باتير ارلهر حاققيم ديه اويانا.

بوتون مازلوم بو کولکده ديريله.

د امار باغلاي دونيالارا سیر ايله

ايمهرياليست تاج، تاختينا دهرت سالا.

ديگه اوکا عومريك سه نيك آر قالا.

قارشوسندا قارا، دەريا جوللار بەرىب جارىلا،
 بوتون مازلوم «قوربانمان» دەب سانجاغينا سارىلا،
 كور سەسلەرمەن بو كەسە كلەردەن «اينقلاب» دەب باغىرا.
 «آزادلىق» دەب جەر تېرەتوب موگلى آزان جاغىرا.

۱۹۲۵ ز جاوتوبەلى

بوكون اولدى

۲۱ يانوار كونينه

زاحمەت، زىيەت، مەشائىقت كوزگە آلماي
 ھىج اومونىم سولور دەب اوبغا دانساي.
 اوتوز بي يىل چالشقان بەزمى، تىلماي.
 توك «لەنىس» بابمىز بو گون اولدى.

أسىر، ماروم خالقلارنى سايقان، سويگەن.
 اونلارنى آجىپ قان جىلاب جانغىن، كويگەن.
 قورتارام دەب زولوئىدان پلان ادىنگەن
 جەسارەتلى بابامىز بو گون اولدى!..

ايشىجى - كويلو خالقلارنى قارداش كوزگەن،
 اونلار ايجون جىللارمان غوربەتدە جورگەن
 حاسرەت آچلىق كوپ زاحمەت آجىسېن سورگەن
 او زاحمەتېن آجىماز بو گون اولدى!..

جورگەن سېبىر؛ ايدىلدە، فىنلاندىيادا،

شوتساريا، وىنگەرەدە، گەرمانىيادا،

چارلېرچون اىپرانغان زىندانلاردا

آزادلىقچون چالشقان بو گون اولدى!..

كوپ چالشب، چابالاب مورادغا جەتكەن
 مازلوم ئارقىنى رولامدىن آزاد اتكەن
 ايشىجى جوگمەن سارسىلماز تەمەل تىنگەن
 ايشىجى كويلو باباسى بو گون اولدى!..

بوتون عالم بايقان باقىشلاغان

سويگو بىنى جورە كەدە باقىشلاغان

«لەنىزمى» بىزلەرگە باقىشلاغان،

اوز تولماحق داھىمىز بو گون اولدى!..

۱۹۲۵ ز جاوتوبەلى

اسكە توشورو

(لەنينك اولومى بىر يىل دولوۋى مونسەبتىلە)

هافتا كەچە، كون طولا. آيلار كەلە،
قارا كونىك جانىغى ھەپ تازەرە،
قايسى ياققا قاراسام، كوز طاشلاسام،
سەندەن قالغان واسىيەت جول كوسترە،

سەنىك او كەك ماكلانىك، كولەر يوزىك
كەلەجەكنى كوسترەكەن دوغرى سوزىك،
جانقىز قالغان بزلەر كە جورەك بەرە،
آرامىزدا ياشايسك سانكى اوزىك.

اولكەنىگە آى طولدىر، كونلەر وتدى،
دوشمانلارىك بەسلەكن اومىد بىتدى،
ايشىجى - كولو آد توب سوز بەردىيە.
لەنينىزم دەكەن سوز جەكروب كەتدى.

آىلار تو كول كە چسەدە يوزىك يىللار
دوشمانلارمان طولسادا بوتون جولاز
مازلوم لارنىك قابىندە سەن ياشايسىك
« لەنينىزم » دوتىيى اىللە آلار.

ج غ

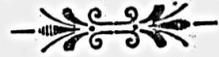
قارلىبكنەخت كە

انقلابنىك آل بايراغىن آللاب كەتدى آل قانك
جارلى جاشلق جورەك كىندە ياشاماقدا ياتىن شانىك،
اوزوك اولدىك، ياقوب كەتكەن آل چراغك سوتەدى،
دوغوردىغك او انقلاب ھەپ بو بودى، اولمەدى.

قانك تامغان گەرمان اىلى يەنە آل قان اىچىدە
قارداشلارىك بو گون يەنە انقلابنىك پەشىندە
اون بەش يانواز، سەن اولگەن كون تانتىقاملار اويانا
سەنىك قانك آللىغىنا قارداشلارىك بو يانا.

قورقو ده گیل، بورهك بهره قابیتانك زولومی،
ایشجی باشلق جانن بهره، یه نه جویتمای بولونی،
ایشته بوندای طوغوردینگک او انقلاب یاشاجاق،
یوز اولسه گده، بیک اولسه گده او، اوز نورین ساچاجاق.

یاش قوممونیست

پاریژ قوربانلارینا

قابیتالغا اوز کوچین تانتماقچون
اولوب که تکهن میلیونمان یاش قوربانلار،
ما شوندان قالغاندر بو گونکی دور
قورونانیک نه کزین شای قورغانلار.

لاکین ظالم قووه تی اوستون که لیب
بانجا سالغان او غاریب سوروله که.
نه هر به سیز تازه کوچ اسیر توشکه ن
او خیانهت بیرتیجی بوروله که.

ماقصاد ایچون اولگه نلر او اوتغوردای
اورنهك بولغان اجنه بی جات ایبلله رده،
شهره تی بار تاریخدا بو گونلرک
دهستان بولوب اوقونا هر تیلله رده.

اونوتولماجاق اهدی او قوربانلار
ماقصادینا جه تالمای اولسه لرده
توکولگن قان که تمهدی ناقله بهر که
انسانلقنی مزارغا کومسه لرده

او دهورنی بیز بو گون تاقدیر اتوب
خدمه تیبی حق تانوب آقبشلا بیق
جان کو کله من آجینوب جانیق سه سمن
« بین الملل » جرنی باغشلا بیق

اسماعیل عالیم گهر ای

II

اینقلاب بایراملاری

بويوك بايرام كونيپتدە

ايشچىلاردىن بالاسىنا

بوندان اوومل بىر قاچ جىلنىڭ آرتىدا،
بىز ازىلدىك زالىملارنىڭ جەندىرەسى آستىدا،

اونلار بىزنى آجىمادى، يازىق بولما دەمەدى،
تەك خولادى اونلار بىزنى، خاققىمىزنى بەرمەدى.

توغان اوسكەن اويىمىزدەن بىزنى تاشقا آتتى
قارالدىنا ساين سەدى جور تومىزنى چاقىلار

اينسان نەمە خىزمەتلەرنى آل ات سەن دەپ بىردىنەر
چاشماساك آش نەمە دەپ بوغالارنى بىردىنەر

زالىملارنىڭ بو دەو اىي ھېچدە كوپ كەتەدى
ھېچ بىرىسى شەن قوناقسان مۇقسانىنا ھېچتەدى

جارلی جاشلیق توبلاشوب،
 ههپ بیر سافدا بولاییق.
 قیزیل مایس قابینه،
 کیزلی سیردای تولا ییق.

آل بایراقلار آلا ییق،
 قیزیل مارشلار چالاییق.
 دو شمانلار نیک کو اکلینه،
 شایتوب یارا سا ییق.

توبلاشایق. که تهبیک،
 شن، بیرام، توی آتیبیک.
 باز وه قیشلار به کله کهر،
 کونینیزگه جه تهبیک.

جارلی جاشلیق توبلاشوب،
 آیتشاییق، جیرلاییق.
 مای چه چه کی، گولیمهن،
 کو گولارنی سیرلاییق.

بالطا، کورهک، قازمالاری آلدق بیزلر قوللارغا
 فاقیر، کویلو قول توتوشدق میندیک ته کیز چوللارغا
 چاغی، چابا سهسله ریندن بوتون دونیا تیره دی،
 او زایملار یهر او بونوب بیزدن عافو ایسته دی
 بیر کویلهری زایملار نیک غایب اولدی. که تدیلهر
 قارا توپراق، سودق باغرین اوزینه جور تهبیلهر،
 شو کونندن صوک بوتون فاقیر. ایشجی کویلو، بیر اولدیق.
 زایملار نیک زولومبندان ایسته شایتوب قور توبدیق
 مازام جو تنیک بوندا - سوگرا شهله ندی هر باقلاری
 نیک اینون بارام یاسای ایشجی کویلو خالقلاری
 ۱۹۲۲ ز. جالتوبه لی

بیرینچ مای جیسوی

ایسته که لدی شملی آی.
 بوبوک بایرام قیزیل مای
 توبلاشایق بیز بو کون
 جارلی. چابا بار که دای.

سەسەرىمىز بو گۈندە،
 آشسون ماوى كوكلەردە.
 جاڭغىراسون تاو، چولدا،
 ھەم قارانغى چەتلەردە

شەنمەن كەچسون بو بويوك،
 كوندوزىمىز، تونىمىز.
 آيشلانسون حاياتدا.
 قىزىل مايس كونىمىز.

۱۹۲۴ ن. جاو توبەلى

بىر مائىس بايرامى مونسەتيلە

قوتلو بولسون بو كۈن ساكا بو قىمەتلى بايرامىك،
 اونوتىلسون يۈرەكىكەن چەكۈب كەلكەن آم واھك،
 موزدەلىمەن؛ بو كۈن سەنى بو شەرەفلى بايرامەن،
 سەنى كورمەك باش مورادىم طوبىلى جور كەن خىقلارنەن

سەنى كوروب. سەنى صابوب، حاققىك بو كۈن قارشولاي،
 كورالماغان ظالاملارنىك چىرايىنا باقىلماي،
 بو كۈنوگىك حورمەتىنە ھەر تورلى ماخلوق خانلانا
 ايشتە حاققىك قاھرمانجا بو كۈنوگچۈن باغىرا.

ھەر بىر ياقدان قوتلاو سوزلەر، شان شەرەفلىر آيتىلا،
 باش اوچوندا آل بايراغىك، آل رەنكلەرلە آلائا،
 سەنى كوروب شارقك غارىك مازلوم اشجى خالقلارنى
 اونلار بىلە سەنى تاقدىر ايدوب نىچىك اوللانا.

۱. خىياتلى

III

پيئونەر وه قوم سومول جيرلاری

او كسوزلەر او يندهن

بیز آنايدان چيريل چيپلاق سابي بولوب تووغاندا،
بەش ياشيندان « ايل » گە خيزمەت ايچون بەلنى بووغاندا،

ايل بالاسى بىر قاباتسىز بىز غاربنى سو ككەندە،
بونى كوروب آنايچىقلار كوز ياشلارنى تو ككەندە،

اتمەك تىلەب جول بوونا سەسەرمىز تولغاندا،
باش چەرەمىز تەرس كە دونوب بىر چەجەز كداي تولغاندا،

آج، جالانخاچ سويلەنالمى، باشلار تونەن جور كەندە،
قايسى ياقتا باش چەويرسەك « خورلىق » جولن كور كەندە،

دوغدى بىزىم قىزىل كونەش يارىقلاندى ھەر ياقتى،
او كونەشكى يوقسوللارغا بەردى كەندى حاققىنى.

توشده كورمه ز يهر يميزنى كوزوميزنه كورسه تدى،
 دونيا سيزيك جورىگز ددب ار كيميزگه جورسه تدى،
 قيزيل ييلدين، آل باير اقلار بيزگه دويغو، كوچ بهره،
 بو يول ايچون آنت آتھمیز، بيزده شای يوز بيك كهره.

۱۹۳۳ ز جاوتوبهلى

پيئونهر جيري

ياش پيئونهر كوله ردهن
 يه شيل قولان جولله ردهن
 قوقو آير. ذاوقلانير
 اسكهن صالقين جهلله ردهن

صيق طاوولارنيك قوينوندا
 بير بيريني جويغاندا
 كوموش صوينك بويونا
 آق جاديرلار قويغاندا

كون ههر شهني طالعين لاي
 ده كيز شيب شيب طولقونلاي
 وقت وقت اسكهن جهن
 ياش يوره كنى صالقين لاي

هاوا بيردهن تورله نسه
 طورغان بهرده تورله نسه
 نوراي كونهش ماوهي كوك
 بولوطلارمان كيرله نسه

قاندې جهلمن آره كهر
 شاتيرداسا تهره كهر
 ييلدير يملار باظلاپ دا
 بوزلاب كه نسه يوراه كهر

قان اود جاوسا كوچسه بهر
 كه نه او ياش پيئونهر
 قايدا بولسا كوره شيچون
 هج اير كيلمي جان بهره

جميل سيد احمد

باختندا
تاختیندا
اوطورا

بو یاشمی یاشلیق!
پهل کیبی
سهل کیبی
قانلی چورالار
جانلی چورالار
تووغان...

بهلله رین مووغان
با یلارین قووغان
اووغان
صاچا
بیچه
سهجه
ایشینده اوطورا

بو یاشمی یاشلق!
ما بو یاشلیق
قومسومول یاشلیغی
قومسومول تووغانی
پیئونهر یاشلیغی
له نین طورونی

بو یاکمی یاشلیق!

زهینهب عباس

قومسومول جیری

پویوک مارقس تورونی، له نین بابای بالاری
قوممونیزم فه دانی، بهل بو کمه جه دالاری
بیز یاش قومسوموللاریمیز
دوغریندر جولاریمیز

جول كوستره بيزلەرگه بويوك لەنين سوزلەرى
چيليك ساغلام فيرقاسى: آيداي بارلاق ايزلەرى

بيز لەنينجى فيرقاميز
جاهليلكنى بيقاميز

بىر ايدىيا، بىر مەسلەك، تەمىز يورەك، تەمىز قان
آزادلىق چون قىزغانماي، باغشلاچاق تاتلى جان

بىز قومسومول ياشلارمىز
آلمان خالقنى آشلارمىز

قاوى قىزىل ساقىمىز، آل شاولەلى جولومىز
تەزدەن غاربنى دەويرىر، شو مازوللى قولومىز

بىز قومسومول ارلەرمىز
دونيغا سەس بەرەرمىز

ز. جاو توبەلى

۱۹۲۵

قومسومول سافلارينا كىم كەرەك؟

دوني سارسىلسا، بولوتلار قايناسا،

اوستونده ياقىجى بىلدىرىم اويتاسا،

خونريز، بىرتىجى كو كسىن چايناسا،

قورقماغان، بىسماغان بىر جىكىت كەرەك.

زەھەرلى يىللار يوردينا توشسا،

خورلىقلە چە كىشىسە يورە كنى بىشىسە،

كوپ زاحمەت، مەشاققات شەربە تىن ايجسە،

سوزىندەن دونمەيجەك بر جىكىت كەرەك...

آلدىندا تاو تورسا، آرتقا قايتمايچاق،

أولومنى كورسەدە، سىرىن آيتمايچاق،

كون سىزنى قووانتوب، هىچ موغايتمايچاق،

ساق قاب، وجدانلى بىر جىكىت كەرەك.

دوغرى قابلى، تەمىز يۈرەكلى،
مازلومغا حاق ياشاۋ بەرۈتتەكلى،
حاقسىزغا قارشى، سىنماز بىلەكلى،
آرسلان يۈرەكلى بىر جىكىت كەرەك!!

كوپ كوچنى دەۋىر كەن چەلىك ئىمەن،
تاش قايا ايرىتكەن دوغرى تىلىمەن،
كوگۈللەر اوقشاغان ساف نىكرى ايلەن،
اوزىنى سەۋدىر كەن بىر ياشلىق كەرەك!!

ھەر ايشىدە عالمكە عىبەرت تاشلاغان،
اوزىنك جولىنا خالقنى آشلاغان،
مازلومنى آجىب كوزى ياشلانغان،
قالبنده مەرحامەت ياشاغان كەرەك!!

بارىق يولىنا خىسالىقلارنى تارتقان،
كونسىز جىلاسا قاينوسى آرتقان،
«قورتولوش» اىچون عومور قارارتقان،
آزادلىق اوغرىنا اولەجەك كەرەك.

ھەر ايشىدە يولىشىجى «لەين» سوزىنى
طوتقان ۋە ناسقان اۋتەك اىزىنى
او نورمان باتلاتىر قاپىتال كوزىنى،
قاھرىمان اىنقلابچى جىكىتلەر كەرەك!!

شارقدا ۋە غاربدا بىلدىرىم اۋىنار كەن،
ايشىجىلەر قالبنده بىر كىن قاينار كەن،
قاپىتال، مازلومى خايوان ساتار كەن،
اىنقلاب بومباسىن باتلاتىر كەرەك!

ز. جوتوۋەلى

۱۹۲۵

طو يغولارم

جەفا چەككەن كو كلىمدە بىر آزاداق توبامىن،
مەن اوزومنى اوز جولوۋمدا بىر قىرامان سامان،
بىرشى ماغا قورقۇ بەرمى؛ مەيدان جۇلۇم االىمدان،
آل بايراققا آرقا بەرىپ، آل بىلدىزغا بارامان.

قارشى كەلكەن زاخمەتلەر كە بويون ا كەمەم بىر زامان،
باش قامونىست اوردوسىنا طاولار بولور. توز آلان،
بىر قولومدا آل بايراغى، بىر قولومدا وىستوو كام،
ايدەيام چون دامارمدا قايناب تورا قىزىل قان.

تەك باختىنى صاقلى كورەم بو قىرمىزى جىيىندا،
قامسامول دەب كولووشەدە مشجان دوشمان يانمدا،
آندەم آدېم: قايتام كەرى جورە كېمەن صارىلەم،
تويغوم مەنىم قايناب تورا جورە كېمەن قاينمدا.

بايلاشمان بو تويغومنى، آرقاداشلار سىزلەر مەن؛
قوشولوگژ جول آلايى ھەپكەزدە بىزلەر مەن؛
كو كېمەن كۆب شى قايناي تەك قالەم توقتالا،
چاغىرامان سىزلەرنى دە شو بىر اكى سوزىمەن.

اى طوغانلار، جاش تاتارلار، قورقوب بوسوب جورمە كز!
سىرىكزنى صاقلاب جوروب تىب تىرىلى كوممە كز.
جورتومىزنى قورتاراجاق جان بەرەجەك بىزلەر كە،
قامونىزما تويغوسى در - بونى «أرەك» كورمە كز!

ج. غفاروف

۱۹۲۱

- ياشلار كوئى -

(بەينەلەمىلەل ياشلق كوئىنە)

مەيدان كوكدە آل كوشن صاجوب نورىن
سەير ا تە دونيادا جاشلق كوئىن
كون بائىدا باقىرغان جاشلق سەسى
كون طووشدا جا كخرتا آلتاي طاوون

تورلو نىلدە تورلو ايل جاش اسانلىق
بو كون طابقان دونيادا بىر ميدانلىق
باقىرشالار گورسە سنەن كو كزەك كەروب
كوستەرە، ر اسكىكە تازە بارلق

اوز امە كىن قىمەتتىن اوزى بىلكەن
اوز قولومان قىمەتتىن اوزى بىلكەن
جاش ايشچىلەر اوز كوئىن قوتلاب جورە
بونى كور كەن قارت مشجان قان تو كورە

كون باطشلار باقيرا بيرليك بار دهب
 كون طووشلار قايتارا ارليك باردهب
 بونی کور کەن دوشمانلار تەنتریلەر
 ائدی بیز که تەز کونده اولوم باردهب

بهینه لمیلل بایرامی جاشلق کونی
 بوندای اتوب قابلادی قارت دونیانی
 ایشته بو کون آند آتە بوتون جاشلق
 قابیتالغا بەرمەجەك اولار باشلق

جاش کوزننده جاش تاتار تە کین جاتمای
 اودا سەسین چیقارا آز بولسادا
 انقلابچی جاش قوت میدان آلا
 اوز بویونی کوستەرە طوغان آیدای

ج. غفار

بیزم یو بیلهی

قارا طاشدان قالانغان قالا اولارنك آرتندا،
 گون گورالمای، جاتقان جاشلق، چار بادشاہ واقندا،
 کور که نینەن انقلابنك آل کونەشین طور دیلەر،
 جاشلق جاشار، دهب آباقینی قاوی جولغا اوز دیلەر.

جورە گنده جارلی ایچون جاتق بولغان جاش جارفا
 جاو جورە کین تەنتەرە توپ باصا دیلار کهك آقا
 بو آقاغا آد سالندی جاشلق باشی قومسومول،
 بارلیغیمیان بیرلیگیمەن جارلی جاشقا طوغری جول،

قالما دیلار جەنك قاوغادا، بیو کلردن آرتندا،
 طابلدیلار قایدا بولسا آل بایراقنك قاتندا،
 جاش جاقینی بەریکز دهب خاروغا بچا بو تەدیلەر،
 جارلی حقین صاقلار ایچون اوتقا قارشی کە تەدیلەر،

بوندای اوتکر، گور جورە کلی جارلی جاشلق جینی
 تەنتەرە تدی جاو لارینی میرزا، مولا بیی
 طالما، قونمای آلدقا کەتکەن بو آل حسین بو کونده
 جەیکنی جەنکەن قاراماندای دوشماننك او کونده

بەش بىل بازغان تارىخنىڭ صحىفەسى تەشكەرە
بونداي اتوب دوشماننا بارلىغىنى كۆستەرە،
اىشتە بوكون جارىلى جاشلق يوبىلەسى دەرنەگى
انقلابدا جاش بوونىڭ بارىلداغان اورنەگى
تارىخىدا يوقدەر ئەكە آل قانلارنەن يازىلغان
К. И. М. تامغاسى قومومولنىڭ جورەگىنە باصلغان

۱۹۲۳

ج . غ .

پىئۇنەرلەر كەچە ...

بىر جىوئىلتى كوتەرىلدى
كەڭ سوقاۋنىڭ ايچىدە
بىر آل بايراق دالغالاندى
كىمەلەر ا كەن بەشندە

جاۋنى جەنكەن اوردودان
آلتقا آدىم آتالار.

تەجروبهلى عاسكەر دابن
صىرا، نىظام توتالار

كىمەلەر ئەكەن... بەنە صورازو
كەلە ياتقان عاسكەرمى؟

بوقسا بايرام شەنلىكىمى

بوقسا بىرى اولدىمى؟

قاتدى آدىملار، سەرت قوماندان

«ياش پىئۇنەر» حاضر اول.

بەنەلمىلەل ھافتا سىندا

بىزىم ايچون آچىق بول.

اىشتە كەچدى بو جىوئىلتى

آل بايراقنىڭ بەشندەن

كىم اولدىغىن ھەر كەس سەچدى

بايراغىندان سەسندەن

اينتهر ناتسيونال چالينا

قان قايناشا، كوگل جوشا، سيگراهرده صارصلا
سهن چالينساك يهر، كوك تشرى، كوسكون چزاي آجىلا
شادلق بهره جوشديرا سانكى روحلار اوچوشا
اوتكور سونك، كهسكين سهنك ضعيفلارنى چىلانما.
اونوتولا وارق؛ مهنلىك، تهنك بىر دوغور قوزغالا،
او دوغور كنى « بين الميئل » دين و ملت اوغوللا
يىلمه كسىزىن بىر كىن قايناي، بىر اينتظام اوپالما.
مظلوم فقير ايشجيلەر كه شانلى گونلەر آكدىرا.
سهنك بهر كن دوغولار ك بورلو، دولو بهرالمى
اك نازك ساز صىزلالاسادا دامارلارغا كىرالمى
سهنك سهنك ظالملاك آچولارين قوزغاتا
هيچ اونلارك والسى، مارشى ساگا اقران بولالمى
سهن چالينساك كوز طورلانا، دالام دهرمن اوبلارغا،
ماقامكى هيچ ده كيشمهم ذكر، مولود، دوواغا.
سهنك سهنك كورله گنده مهنيم كوزم جومولسون،
مهنيم اولوم مزارىما سهن چالينوب قوبولسون...

غفاروف

ئەووت بايرام، ئەووت عاسكەر

باش پىئانەر اوردوسى

بوكون اونلار برلەشەلەر

هەپ فاقىرى، جازلىسى

باق، بايراقدا، يازىپىنا

« ياش لەنينجى پىئانەر »

كۆچوك اوردو ياش اولسادا

نەلەر باپماق ايستەيلەر.

بوكون بايرام كورلەرىندە

بو چىويىلتى، بو بايراق

شوبهەسىزكى كەلەجەك دە

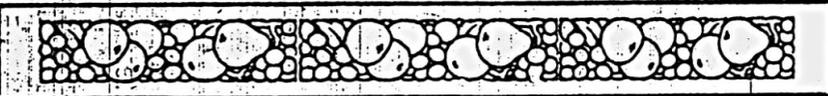
بو كسەكلەر كه قوناجاق.

ج . غ

IV

— ❁ — قادين آزادليغي — ❁ —

تاتار قادینلیغینا

نیجه بیللار خور نه تیلکهن، حاقیر لانتغان قادینلیق،
 بیلیکیز که اندیده من سون هر کویکیز آبدیلیق
 بو قدر بو کون سیز نیک هر بیر حاقیقیزنی به که نلهر،
 قادینلیققا اوقو، بازی نه که که ره که نلهر،
 بو قلاما کیز که نه ده سیر باشنی کویهر حیقیکیز
 سیز که قارا باخت یازغان آسکی بولنی بیلیکیز
 بیر له شیکیز مازلوملار مان حاقیقیزنی آلیکیز
 حورلیک - باشاو قوریگیز دا نه مهل تاشلار ساییکیز
 قیزیل جولار بهردی سز که عومور بونی آزادلیق،
 یاگی دویغو، یاگی فیکیز، هم آبهدی بیر شادلیق،
 سز بو جولدان آرتقا قایتمای هر وار آدقا که تیکیز
 شه نله تیکیز غاریب جور تنی بیر چه چه کدای نه تیکیز،

قیزیل ییلدیز، قیزیلدیمان آینورانسون جولیکیز
سیز بو یولدا بیر فهدائی «بیر لوکسه بورغ» بولیکیز
۱۹۲۴ زه جاوتوبهلی

کوی قیزیندان

آه نه یازیق، نه قیزغانیچ یاشادینی یاشیما،
قارا یاشاو، قارا باخت، چیزیلیمیش می باشیما؟
نیچون مه نیم کونیم قارا، قهریم خالقان زیاده
حارام میدر یوقسا یاشاو مهن کویلوگه دونیاده؟

موللا، ایسام یالان سوزنی ماغا حادیث دهب آچالار،
اوبدهن چیقسام، به تیم آچسام اوستومه اوت ساچالار،
هیچ جوروم جوق، دورت دیواردا قاپانادا قالامان،
توگولمه من یاشاویمدان اوتورا قان جیلابمان؛

باغ، باقچالار زینه تله نه مورمه لهوشه کوللهر من
نه بدان چوللهر بالدیزلانا، گین، باشاق زومبوللهر من
اوندا جوروب کوکل آچماقنی ماغا یاساق نه تله ر،
شایتوب بیزنی آجیمایلار جانیمیزغا جه تله ر،

آل تاك آندی، کونهش توودی نورین سهریدی دونیاغا،
دین، خورافات خایالاری چومدی که تندی دهریاغا
باقسام که نه حادینلهردهن ماغا بیر حق کورونمه می
قیز په وورانیم شهن لهجه جهك قارا یوقتاو بورونمه می

آندی باقمای سوزله رینه که تمیم آل جولومنان
«باشسون» دهب بایراغنا ناقیش لوباییم قولومنان
۱۹۲۴ زه جاوتوبهلی

آزاد شارق قادینی آوزنندان

ال بوغاولی؛ کوز بایلی، دیل که سلی
ایگله می ادم اساروت زنجیریندا
یانیق چیریم سه سلهری جاگارا ادی
بول دونیانیک چولینده، تاو، قیریندا.

اینسانلیقدا حاققیم یوق زهره قادار،
ساتیلا ادم حیواندای بازارلاردا،
کون شاوله سینز، آی نورسینز، دونیامدا تار
چه کیشه ادم کون یوه تون آه وه زاردا.

دین، شهرتات، یایما حوکوم باشیما اوینای
هیچ بیریندن نه یاردیم نه ده فایدا
زولوم حادسیر.. حاقسیرلیق بوغوردادان
یونی کورهر وجدانلی اینسان قایدا؛

گولداغی عومریم سولوردی حاقسیر بهره،
خیربالانوب دونیانیک یوزسیرنه،
آباق باسوب، جول جوروب توشالم اوزدم
آزادلیقنک باختیار بیر ایزینه.

بیر کون دونیا سارسیلدی، دهریلار تاشدی
ده کیل یالغز آوروپا... دونیا شاشدی.
قیزیل تاغمان اش بولوب توودی آزادلیق
جانلاندروب عالمی نورین ساجدی

هه بیه تینه کوز نیگوب قول اوزاتم،
آل کولگه که مهن غاریب اوکسیرنی دهب،
قابول نهت هم باغریکا، حاق بولیکا.
کوب خورلیقدا نه زیلکهن کونسیرنی دهب،

قوجاق آچوب کهل دیدی سیجاق یوزمدن
قیزیل گولهر آچیلدی هر ایندا
قاینای بوکون ساق دوغو آل قایندا
شهن اوینار کهن آزادلیق مه بد ایندا

۱۹۲۴ جاوتوبه لیلی

که رچ قیزلارینا

اوز توپراقداش، کویده شیم که رچ قیزلاری
به شیل جورتنک اینورلی بیلدیزلاری

قارای، کورهر، سیرلهرای قیزنا تاملان،
جاشلای جاهیل قالا دهب تاشای جانامان

عومریگیزنی نه کسیلته قایتیق اویلهر
عومور بویی جیلانا کوز تاقدیرلهر

سیرنی حاقسیر، وقت سیر صانالار آلکه،
ههر تورلو یاشاو حاق قیگیز اوچا جهلکه

هر حاققېگيز آشالا بوتهن يهرده.

بونی اویلاب آجیمان مهن کیمه رده؛

تورلو أسکی یالانغا آلداناسیز،

آهوسیز اوتقا توشده لای یاناسیز

بونداي « عومور » کومورد بولماز بولای

قاجیروب آلدن فورساتنی، جورمه گیز جیلای

کوزگه زدیرده قاراگیز هر یاقلارغا؛

« یازیق » ده گیز توشونده یاش چاقلارغا

دورت دیواردان چیقگیز، اوقوگیز سیزده

تورلو چهچه کولاهرم، ن قوقوگیز سیزده

داورانگیز؛ قالماگیز اندیده، آرتدا

توشیگیز بیلیگی چولونا قیسیقنی تارتدا

جولداش بولسون سیزلر که قیزیل بیلمیز

عیبرت بولسون عالهمکه تاشلاگیز بیر ایز

۱۹۲۳ جالتوبه لی

طالاق

قوگشومزدا قورت موراتنک بار آدی بیر قاریسی،
آوزینداکی تیشلرنک توشکن آدی یاریسی،

طالاق آیتدی بیر کون مودات، آباقاین طاشلادی
مهر ایچون آباقایی قاوغا آتیل یاشلادی:

چیپسیرداغان دورت بالامان کیمه سیز طول قاتماندا

زاواللی قورت جاوچی صالیب بو بیلیکه بی آماندا

سیفته لیک که بهک سویگه ندهن غارپ مورات قاریسی

اوینده کی ایشیلینک باغیشلاغان یاریسین

شالین آلب که تدی آباي، موللاقاینی چاغیردی؛

موللا که لدی، بیر تو کوردی، بیر اینگراندی، قاقیردی:

« ای قورت! طالاق آیتدگمی؟ » ده ب صوراغاندا موراندا

قالتیر - شالتیر جواب وهره، مورات که چه صیراطدان

انکار آته، « اشیام که تهر. » ده ب قورقادا قالتیرای،

موللاقاینک قونجالازدای آج کوزلری جالتیرای،

آچولانا: « بو قاوغادان بيزگه بير شى طومادى،
 طويدى ما گفا، چالت أسنهدى، آباقابين قومادى،
 آبلانادا آباقايدان: « آيتىمى بو؟ » دەب سوراي.
 « آيتدى. آيتدى، مولاقام! هم آيتىدى قورت بوراي. »
 « - آى، شيرفيندى، بالان آيتما! قايدا موندأ قورت بوراي؟
 او طاب صباح كه تدى طاوغا، كومور ايچون طال طوراي »
 موللاقاي: « طوقتا گز! » دەب آكه وينده صوصدبرا،
 آيتا باشلاي، قورت موراتنى بير كوشه گه بىصديرا:
 « تازه مەك كەرەك أندى، صاقتانلانغان نكاحكز،
 آيتسام-ميرزا كويدەن قووار، شاي نكاحسىز بولسا گز!
 بەش فونت قاهووه، بەش فونت شه كەر، بير چەرىك أت
 بەرەرسك،

بابايلارغا دووا ايچون بەش دە كوموش تولەرسك!
 نكاح گزنى تازه بەرمەن، طاتلى، مابەت ياشارسىز،
 اوندان باشقا قوويليرسىز، خلقدان تازير آشارسىز! »

رازى بولا بيزنك مورات، آبايمان بارشا؛
 طاتلى - طاتلى موشاوره گه موللاقايدا قارىشا.
 مون شيندى اولار أندى قاوغا آتەي باشلايلار،
 هر كون صالحا، تاتار بورەك، صاريفى بورما آشايلار.
 حمدى كراي باي.

سەكز مارت بايرامى

چەھالەتدەن كوگولەرى آتەش طولغان
 انسانلقدان اوزا قلاشقان، آكسىز قالغان
 قادينلىقنى توشونەرەك يولغا سالغان
 مەرحامەتلى مارت بايرامى كەنە كەلدى،
 شارقدا، غارىدا اسپر بولغان قادينلىقنى
 ايمدادينا آغلایارق اوزى كەلگەن
 قابلەرگە « آزاد » سەنەن بەرلەشدرگەن
 نورلى كونلەر مارت بايرامى كەنە كەلدى

قادينلغىنىڭ كوز ياشلارنىن اوزى سىلگەن
قادينى حاققىن كەرە كىدای اوزى بولگەن
جەتيملەرنى ھىچ بر واقت آغلانماغان
قىزىل بايرام كوزەل بايرام كەنە كەلدى

عيلم، ار كان، دوغرو حاق يول تانتىدىغان
آل بايراقمان، كۈنەشمەن آيدىنلاتقان
قارا كۈندەن آى بارىققا آلوب چىققان
قىزىل بايرام حاق بايرامى كەنە كەلدى
ا. عزيزووا

تاتار قىزى

تاتار قىزى ھىچ چالنىشماي دەگەنەر
بو گون قارا يەر تۈبىنە كىزاسونلەر
حاققىمىزغا آيتىلادر بو لافلار
كىمىزنى ھىچ بوزمايىق بىز قىزلار

باقىل آتە اونى آيتا دوشمانلار
ھانگىسى كە بىزدەن آرتدا قالغانلار
اونلار بىزنى باقىل آتە كۈنلەردىن
يوق بەرىنە آدىمىزنى كىرلەردىن

چالشايق ھەر طرفقا چارايىق
دوشمانلارغا كۈنەش بولوب چارايىق
تاتار قىزى طور بارانار كەتتىنىڭ
مازلوم خلىق قوللارنىدان كەتتىنىڭ

چالشىرساق بىزىم نەسىل آرتاخاق
تاتارلارنى ھەب بر بولغا تارتاخاق
بەر قوللىكىنى چالشاغا كەتتىنىڭ
دوشمانلارنىڭ كۈزىنە كۈل تەبىنىڭ
ا. عزيزووا

خاستا قیز

ئو که نهمزدیم بو دونیاده بیر کون کورسهم
 بو یاشاودان خاییرلیدیر بهرگه کیرسهم
 بهدی بیلدیر بو خاستالیق مهندهن که تمی
 او موللانک نه فیه سیده فایدا نه تمی.

یاشاغان کویم باغ، باغچالیق هم صو باشی
 قابالیق دان چیقان سویبی بیر کوز یاشی
 بیك بیر بهردن سولار چیقار، تورمای آقار
 بو بهرله ریک باراشیغی بهنی باقار.

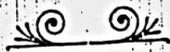
لایقیم دیر بوندای بهرده سقیلامان
 آخ... دی، آخ... دی توشه گیمده زارقیلان
 آزدیم، توزدیم تاقات یوقدیر قاتلرایمان
 یاسدیغیمدان باش کوتوروب تورالمایمان.

آیلانغان سائین توشه گیمده اوگسوره من
 کوزوم آچسام باش اوچومدا هپ کورمه من
 آق ساقالی موللاقاینیک سویله گهنین
 آنام، بابام، قارداشیملف بیر که لگه نین.

آننه چیگم! بیر سو بهرسه ایچه جه کهن
 بیرده باولیق بهر تهریمنی سیله جه کهن
 باباچیغم! سن توشونمه هیچ موغایما
 مهن خاستایم لاکین اونی شهیدن سایما

قارداش چیغم! قومشولاری چاغیرما گیز
 اوله جه کهن هیچ بانیمدان آرنکما گیز
 مولا ده گیل خاتیب، شهیح نه فسله زری
 خورافاتدیر! ساقین بوگا اینانما گیز

اه الیاسوف

ایلکی کوز یاش

اولمه دن مزارغا قبانغان جانیم،
 کیمده ندر یاردیم؟ موشکولدر حالیم،
 دورت یاققا قازایمان باقچالیق، تاغلیق،
 اوندان ماغا فایدا یوق، که دای غا صاغلیق.

كەدائىم كوزلەرى كۈنەش شاولەسى،
مانىعدىر كورمە بە خالقتىك گەزمەسى،
غايىبىدىر كورمە بە يارى ياقىندان،
چارەمى اينسانى بىلىمەك اوزاقدان؛

يارى يار كورمەزسە، نە اولور حالى؟
الەتتە تەرك ايدەز دۇنيانى جانى!
آلار ساتالار، مەن يوقدا مەنى،
توغانىم مال كىبى قوللانا مەنى.

توغانمان عادەت، دەب قاپىلار مەنى،
اوسكەنمەن عادەت، دەب ساتالار مەنى،
باش ادىم زولو ما تاپمادىم چارە،
قوۋەتمەن ساردىلار زىنجىر ائىمە.

بىلىمەم كۈچ اولدى بەسلىمەك مەنى؟
بىلىمەم آتام اوزىنە قول سالىدى مەنى.
سويلەدى، كوك، چارەم نە؟ يازىمى بويلە،
الەتتە بابايم ايستەدى، اويلە.

ساتارىك سەن مەنى، آرايا - اوگا،
بوندان سوك قارا بەر بولداشدىر ماكا،
بە كزىم ساراردى، دو كولدى ساجىم،
سوز ۋەر، آناجىغىم، بولورسىك عىلاجىنى

نە بولور ياباندا سەومەدەن حالىم،
كورمە بە كوزوم يوقى ايستەمەم مالىن،
بابايم، بولغانمان مەن ساگا اولاد،
كەلىرسىك سەن باكا خاتىرىمى بوقلاب،

أجەل دوشە كىمدە بولورسىك بەنى
كوز ياشىك قان ايدوب بولورسىك بەنى.

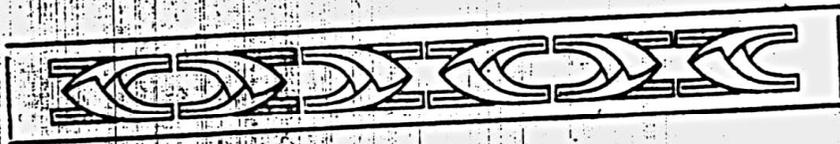
م. قورتييەف

۴۲

۷

شارقك قور تولوشى يوللارندا

شارق قهرمانی

تارانلیق قابلاغان ماعصوم آق یوزی
 طوواجاق کونەش یاریغین بە کلهی
 بو منارلی کوکنک پارلاق ییلدیزی
 آتاجاق طانیک یاریغین بە کلهی.

ناموسین طاہتاغان یات تابانلارنک
 زونموندان قورتولوب کون کورمهک ایستهی
 بارلیغین خورلاغان بو دوشمانلارنک
 حوکمینی طابتابوب اولدیرمهک ایستهی.

جاناوار قابیتال بانچاسین سالغان
 اوجورجا کهمیره شارقک قانینی
 قیرمزی بایراقدان او غایرامت آغان
 آستندان قورتارماق ایستهی جانینی

بوتوز، انسان
ده گیز، نههر
کوی، شههر
قان قوصیور.

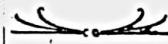
بیس اللهری
ظالملا ریک
شن بولاری
که سیور.

جلاد قولی
دار آغاچدا
مظلوم قولی
آسیور.

له که سیز قولونی بویاب آل قانغا
شامارلار اوراجاق زامانی کلدی
یوانی شاشیرتقان او بات یامانغا
او - توزاق قوراجاق زامانی کلدی.

منارلی که جه نیک آیدین طاکندا
طوواجاق کونه شنک آل یاریغیندا
آل قانغا بوانغان آل بابر اغیمان
طوواجاق، بوواجاق او شانلی قاهرمان.

حوسهین جاهید

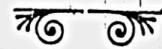
شارق

ماعمور ایلههر
اوزه رندهن
زههر به اللهر
آسیور.

آغزیندان
قان قوصار کهن
بوغازیندان
باصیبور

هەر بیر پەردە
قانلی مەزار
سیاه پەردە
فیغان، زارا

جمیل سید احمدوف

اسکی خائینلەر

هیجرەت ایچون پروپاغاندا یاپقانلارغا

قاسارتقی سوراتلی، اسکی خائینلەر
قان سوریب تاماغین توبدیرماق ایستهی،
قاندیریب خالقیمنی « آق توبراق » ماقتاب،
آنای نیک قوینسندان آبیрмаق ایستهی.

بیلەمەن سیزلەرنی، کوزیکز کو کدز.
کولدیرمی، جیلاتقان کونیکز کو پدز.

ساجما، سومالاق، آینهجی، آلاق
اکتی بیس بەللی، آلداتماق ایستهی.
خاینلەر کەندە سحرلەر یاساب،
سوومنی قارادا جالداتماق ایستهی.

بیلەمەن سیزلەرنی، کوزیکز کو کدز.
کولدیرمی جیلاتقان کونیکز کو پدز.

او کسوزنیک اوبورین تاپقانین بیلەدە
تاریخین آقتاریب، آچقانین کورسەدە،
آلیشقان بیر کەررە، تالاماق ایستهی.
قانلار آقیزیب جالاماق ایستهی.

بیلەمەن سیزلەرنی، کوزیکز کو کدز.
کولدیرمی جیلاتقان کونیکز کو پدز.

جمیل کەنجە

شارق نيك باتيريندان

ھەر زامان آلدقا جورھرمەن چوللاریم تار بولسادا،
 اویلانوب تورماما که چرمەن قورقولى چار بولسادا،
 سیریم آچمام، چیرای سېتھام، آج ییلانلار چاقسادا،
 آرتقا قاچمام، دوشمانلاریم اوستومه اوت یاقسادا
 شوپام کەرەك قیلیج آلوب غارب که دوغری کەتمە که،
 دارقنی از کەن زالملارنی قالدیرمای یوق آتمە که
 ماگا دەرلەر شارقنیک باتیر فدائی یول باشلاری
 ھەببە تېمەدن قاتیراچاق دونیانک ناو - طاشلاری
 ۱۹۲۳ زە جارتوبەلی

«کەنج قووەت»

چوق زامانلار کەنج قووەتی،
 ھېچ بر ایزسیز چوروب یاتان،
 خورلانان تانار میللەتی،
 اویان دیبور ساکا زامان.

مەدە نېيەت قابونئینا،
 اینسانئیت دونئینا،
 میللەتلەر خوراندائینا،
 قوشولما یا کەلدی زامان.

تانار یاشی، تانار قیزی،
 کور، یورسک آتیور طاک،
 سەلاملا یور آللیق سیزی،
 بیرلەشیکر کەلدی زامان.

بلال حوسەین

اوپچقون

ھەر بیر پارچاک مازلوما
 ایشیق و پروب نور ساچار،
 پارلاق نوریک زایما،
 قالبین دەلوب دەرت آچار.

بوتون دونيا اوستونده
 هر خورلانان معسوم قول.
 سه نيك زيباك آلتنداء
 سه چهر اوزينه دوغرى يول.

سوگرا چهلينك قوليله
 سعاده ته يول توتار.
 اوناسيرلى ائيله،

انساليفا قان قاتار.

ح. سيد احمد

عومور نهن كورهش

زورنا چالا، داوول اورا،
 كهل كورهشكه ائى چيكيت،
 بو بير بهللى باشقا كورهش،
 آياقلارك بهك بهكيت.

قورديق دنيا، آر مهيدانى،
 كورهش چوقدان باشلاندى،
 عومور ده كهن قارت كورهشچى،
 بزنى بيقوب تاشلادى.

بويله كهتسهك بو قارت عومور
 هه بيمزنى بيقاجاق.
 تيز كه آلوب آبلاند بروب
 قارا بهرگه، تيقاجاق.

اونيك يولين آكلاماساك
 توتار توتماز شيراه،
 آوزر آچيق ير سوي خالقنى
 بهر يوزيندهن سيبراه.

بيزده او-ول قويان قولتوق
 يا ايرغاجيق تهرس قاقماي،
 عومور ده كهن قارت كورهشچى
 بو جيلوه دن آكلاماي.

بابايلارنى بيقا كلدى،
ساقاتلادى كورلادى،
نيجه کوچلى چيكتلەرنى
يەسىر اتوب خورلادى.

مەرحامەتسىز زالىم عومور
او ھەر كەسنى آغلانا،
بو دنيادە كورەش نەدر،
خالقما اونى آكلانا.

قوپايامىز بىز كوپمز دەب
طوتوشامىز بەل بەرىب
قارت بولسا دا کوچلى اصوللى
عومور دە كەن قارت أريف

اسكى اوسولمان بىز عومورمەن
ھىچ كورەشيب بولمامىز،
ا كەر بونى آكلاماساق
بىز بر وقت اوگمامىز.

مەكتەبلەردەن چىققان بەلوان
اوجولدهنى آلاجا،
تەك او زامان بو قارت عومور
خالقما تەسلىم اولاجاق.

جاھىل بەلوان أندى كەچمەي،
بو كورەشكە كەلمەسون،
عومور بولین آكلاماغان
اولو سايسين كندىسين

ح، چەن كىيىھى

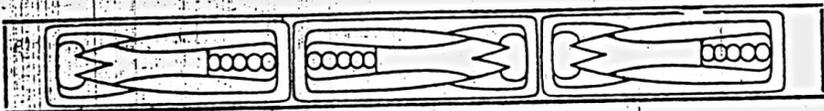

۵۲

VI

— ❦ — قیزیللیق ایچون — ❦ —

۵۳

« قىزىل تاڭ » غا

انسان قانى بوياسىمان بويانغاندا بار جىھان،
 يىقىلىرگەن شەن سارايلار، سۈنەر ايگەن چوقى ووتان
 اولو، تىرى بىلىنمەدەن ياتار ايگەن بىر چوقى جان
 آينورلانو، زىيا سەرپوب، دوغدىك شارقدان قىزىل تاڭ،
 قارالارى، دەريالارى قىزىل قانلار بويارگەن،
 خونريز، زالىم مازلوملارى آجىمادان سويارگەن،
 قانلار ايچوب، شەنلىك ايدوب حايوان كىبى تويارگەن
 « آزاد » دىيە بىر حايقىردىك مازلوم ياختى قىزىل تاڭ...
 اوجاقلارا، باجالارا قارا ياسلار چوگەرگەن،
 اسير مىللەت « حاققىم » دىيە قانلى ياشلار توگەرگەن
 ايشجى - كويولو آه واه دىيە كوگىنى دوگەرگەن
 اومىدلەرنى سولدىرمادان جان كەتيردىك قىزىل تاڭ...

بويوك شارقدان آلليق ساچوب كونهش كىيى آچىلدىك،
مازلوم خاراب كوپ جورتلارغا نورىك سەرىدىك ساچىلدىك
أسىر، مازلوم، او كسوزلەرە غارىبالەرە أش اولدىك،
أبهديهن هەپ بونلارا بىر يولداش سىك قىزىل تاك!..

مازلوم جورتلار تاو، چولپنە بول توخومىك تاشلادىك،
كوپ فیدانلار، كوپ كوللەرنى قىزىلگىمان آشلادىك،
بار دونياغا تامارلانوب جايراماغا باشلادىك،
بوتون عالم قالىبىندە باشارسىك سەن قىزىل تاك!..

شارقدان دوغان آل كونهشك غاربىدە داخى دوغاجاق،
آل كولگە گىدە ھەر بىر مازلوم زالىمىنى بووغاجاق،
قارا ياشاۋ، قارا كونلەر شوكون ماحو اولاجاق،
ايمان قاۋى، أبهديهن ياشاچاقسىك قىزىل تاك!..

ز. جاونوبەلى ۱۹۲۳

۷۶

۷۷

قىزىل بايراق

قىزىل بايراق، سەنى آلوب بەش قىطماغا كەتەرمىز،
ياقار، بىقار چارلار تاختىن جەرمەن بىرداي تەتەرمىز،
دالغالارداي دالغالاتوب تاۋنى، قىرنى كەچەرمىز،
بىزنى ئەزكەن زالىملارنى بوون بوون - بىچەرمىز!

قىزىل بايراق، آل كولگە گىدە دوغرىلىق دەپ تورارمىز،
بىزگە قارشى تورغانلارنى چوۋداي تەتوب تورارمىز،
بىزگە قازغان چوقورلارغا توشوربىرمز اۋزلەرىن،
قىزىل يىقىنك آل نورىمان چىقاربىرمىز كۈزلەرىن.

قىزىل بايراق، سەنى آلوب دەربالارنى جارارمىز،
قابىتالنىك ساچ، ساقالين اوق، قلىجىمان تارارمىز،
فاقىر، ايشجى دونباسىتى آل كولگە گىدە آيرمىز،
قابىتالنىك مىحرابىنا قانلى قىلىچ سالىرمىز.

۱۹۲۳ اوكتابر ۶

ز. جاونوبەلى

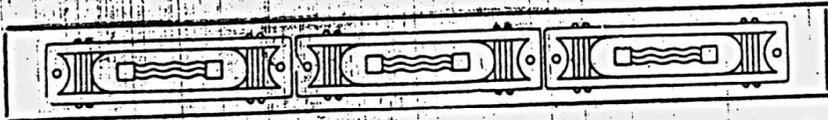
۷۷

۷۸

۷۹

VII

ایشجی وه کویلونک آچووی ❁

چارلی تورکوسی

قائیرسادا اوز قایداسین بولگه اده
بیزگه نینگن ایش باتینا که لگه اده

بایدان قایدا،

بولماز شایدا،

آل سن بالام

چوه کوچ قایدا؟

ما گلایمز براز دها تهرله سین
باغا یاشاو بزگه اولوم بهرمه سین
آج اولوممن طالاشقاندا یوقسوللاره
یوقسول اویده جیلاشقاندا او کوزلهر

بايدان فايدا،
بولماز شايدا،
آل سمن بالام
اوراق قايدا؟

باي طوبراقتي جارلي صابان بيله سين
بيتله كهن باي بزدهن اتمهك تيله سين
بیر فوقاره قارا كونگه تو ككه نده
تورلي خورايق غاريب به لين بو ككه نده
بايدان فايدا،
بولماز شايدا.
آل سمن بالام
قيليج قايدا؟

قارا طوبراق باي قاني دا جالاسين
جالاماسين تهك فوقاره بالامين.

جارلي

كورگهن كونله ريم

بیر چوبان بالادان
بیر زامانلار بوش چولله رده قوبون باقار که زهردم،
بو ياشاودان زار چه که ردم، ياش جانمندان به زهردم،
ياريق دونيا يوقدی ماغا تهك چوبانليق آتهردم،
جيبلاي - جيبلاي کوزوم شيشه آقشاملارغا چه تهردم
آشيم آشار سه ريليردم توبان، توپراق چه رله رگه،
حارام ابدی باتماق ماغا جيبلي، بومشاق مينده رده
آشاغانيم توزسين اوماچ بوش قارندا چيريلدای
قاقاتهرسيك مهنه ده که نه چه هيچ بير ياريق کون بولماي
دامام سولماي، بير ياريق کون کوره ميز دهب خاتاردم
توواری بيزرگه نورلي کونهش دهب دوستوما آتاردم
بیر کون که نه قوبلاريمني جايعان اديم چولله رگه
اييقلانغان بوقلاغانمان « کوز » کي سالتين چه لله رگه

بیر سەس اولدی مەن اویاندىم تاتلی یوقوم دورت بولیب
 باش اوجیمدا آرقاداشیم چالا، اویناى ھەم کولیب
 دەدی ماغا؛ جور تومیزنی بالشە ویکلەر آغانلار
 دوشمانلارنىڭ کو کرەگنە سونکولەرىن سالغانلار
 بو سوزلەرنى مەن ایشیتدیم قووانماغا باشلام
 ایچیمدە کی قایغۇ، دەرتنى بیر قالدیرمای باشلام
 دەدیک بیزلەر بر آووزدان ایشچی کولوب یاشاسین
 دوشماننىڭ کەودەلەرىن قورت جاناوار آشاسین
 قیرمزیلار او کوندەن سوک بار کوچیمەن باقیردی.
 تەك اوقوکیز جارلی خلق دەب مە کتەبلەرگە چاقیردی
 شو کوندەن سون مەن اوقودم چوبانلیقدان قورتولدیم
 شەن، قوناقمان عومریم کەچە، اسکی کوننى اونوتدیم.
 ۱۹۲۳ جاوتوبەلى

بايمان - ایشچی

باى آيتا:

جات ابللەردە بيزلەرنىڭ آن يولداشلار
 ورائىگەلدى بىر تاقىم عاقىللى باشلار

بەك كۆب - ائوب توبلاغان اونلار عاشكەر
 تەزدەن سوروب قىرىمغا كەلەجەكلەر

« اور قابو » غا توبلارىن قوراجاقلار
 دوشمانلارىن آچىمى توداجاقلار

قورتارىمان كەلسەلەر سەنى ائوب

آت! سەن مەنىم خىزمەتىم جورمە شايئوب

ايشىچى آيتا!

وازكەچ آرتىق توشوگدەن، خايالىگدان
 آچما ماغا سەن ائدى بىچ فالىگدان

سەنىك اويىك، فېكرىك ھەپسى بوشدر.
 توشونگەنىك خايالى شايئانى توشدر.

ای خایالجی سن اونوت او زامانی
سیل جوړه کدهن او اُسکی ساسیق قاننی
کورمیسیک می؟ دونیانیک آلالانغانین
قیزیل دویغو جان لارمان جانلانغانین

بیل! دونیانیک هر بهری آلالاناجاق،
قیزیل بایراق کوکله رده سالاناجاق

ایشجی - کویلو بیرله شوب اسیرلاشاجاق
قوشلار بیله قووانشوب جیرلاشاجاق.

۱۹۲۳ زه جوتوبه لی

کویلی یاشلیق قا

کونلر که چدی، باباک، آناک بایدا ابرغات جور دیلەر؛
بای آقایلار، بای بیسه لار زه وقلی عومور سور دیلەر،
باباک بایدان سوکوش آشاب اویگه جیلاب که لگهنده
آج قال دیلار، سوروندیلەر، اولار نه لار کوردیلەر؟

کویلی خالقنی «بای آفک» لار حایواندایین جه کدیلەر،
جه ماعانلار جالباریشمان «اورتاق» قا جهر ا کدیلەر.
بیرسین قویدای ساندیلار، بیرسین کویلدهن قوودیلار
«جهر آلاسی» بای بولغاندا کویلی لار به چه کدیلەر؛

بیرکون که لدی، ایشجی - کویلی بیرله شدردی شورانی
قوزودایین بوواش کویلو سیتدی «بای غا» بوزنی
ایشجی آلدی توفه گینی، کویلو قوئاغا سته گین
قان ایچیجی زایملارنیک چیقاردیلار کورنی؛

قاوغا باشلای بیرله شه لار بومه شجیکله فایرقات
ایشجی کویلو زایملارنی ده ویرمه کچون آنته آنت
«آنت» ین «بوزمای ازیلکه نلر» دوشمانلارنیک
جه گگهن سون
بیرام یاساپ کو کره کله رکه تاقیشلار قیزیل بانت.

اونوتما، جیکیتا بو بایرامچون وه ریل که لدر کوپ قوربان،
قو کونلرنی کورمه ک ایچون اووب کیتدی بیگله ب جان
بان توشونده بو بایراقنی هچنده یار که توشورتمه،
قیزارتماقچون «آل بایراق» نی بابایلارک، نو کدی قان.
ب. غلام

سابانچيغا!

مەملەكەتتە، توغان جورتيك بار ناختى
كوز كيسيذر جلتراويق صاباننىڭ؛
ميليونلارغا قارداشلارنىڭ تاجى، ناختى
كولكوسىنىڭ كەبەسىذر وجدانىك

صابان، تورەن... بىر آل جاشنىك دوشمانىنا
ساللادىغى خانچەردا بىن شايلى ساغا؛
اوزى ايچون اويكەن صايغى بەسلەديگىك
قىزىل اوردو نەدەن بوگون بايلى ساغا؟

صابان، اوراق... سەنىك ايچون قايرىلماز كوچ،
كەجە، كوندوز ساغا اونى آزرلاغان
ايشچى بىر قول، بىر صاغلامى... دەمىرچو كوچ،
سەن ايشچى گە، ايشچى ساغا جاندان توغان.

قولگداكى شىپىرتقىگنى ساللاغاندا
دوشمانلارنىڭ جورەكىنە اوقداى تىبە
تور كولهريك اوفقلارنى جا كغىرتقاندا
بىلدىرىمداى قابلەرىنە قورقو ايبە.

اگىنلەردە اويىناغاندا آلتون دالغا
طىبىقى اونى وجدانگدا تونارسىك
باشاقلارنىڭ شېردىسىن، سرلارنى
سەزىپ آلدغا تەمەل قاشى قوبارسىك
آقشام. تاڭنى آل پەردەلەر، كەرگەندە،
سەرىن روزكار يورەككە زەوق سەرگەندە
تراناوچى اوراغىمان بىلدىزلارنىڭ
قورانئاسى ساغا سەلام بەرگەندە
اى صابانچى چەك بىر توركى، ياڭى بىر چىك
دوشمانلارنىڭ قولايغىندا جا كغراسىن!

قاراصو: ع. ف.

اسگىل

باشنىك ساچىن دارقاتوب
آتەكلەرىن كەك اجابوب،
ايرىز، ناموس يوق. غايب.

کهامدی بزم قارت نائیب،
 تاباغین جهر که تاشلادی،
 دال قاووغین ساللادی،
 ساریقینی بهلگه بایلادی،
 داوول زورنا چالدیردی.
 اونی کوروب جهماعات،
 اویناماغا باشلادی،
 سوک بولاجاق زاراری،
 قارت نایبقا تاشلادی.

م قورتییهفی

تیاتر مه کتبه

سهیر جیلهر گه.
 ارتیست دهمهك، اوجا دهمهك،
 اونى خلقلار بيلمهلى.
 تیاتر دهمهك، مه کتبه دهمهك،
 اوندا ههر کس که لمهلى،

دهرسلهر تاریخ، جاغرافیا
 چهشید تورلو اوقولار.
 جاهیلله رنك کوزینی آچار،
 امیدم وار، بو یوللار.

ههر کیم که لسه، آرتیستلهر نهن
 اوناب، کولوب، آغلايجاق،
 اوزی یا کلش یوللارینی،
 اوندا باریب، آکلایجاق.

تیاتر عمومور کون کوسیدر،
 اوغا ههر کس باقمالی،
 اوشهك بالان بوش سوزلهر نهنی
 اندی اوتقا باقمالی.

چاک قاقوب درس باشلانا
 صالی، جومعا کونلهری،
 کهجه اوزاق جان صقیلا
 ههر کس اوندا که لمهلى.

ح. چهر کییهفی

КРГ 103 88314

И. Гасприни adına
 кырымтатар
 Джумхуриет
 китапханеси

ЦЕНТРАЛЬНАЯ
 СИСТЕМА БИБЛИОТЕК
 для всесоюзных
 г. Симферополь 19

۸۵

VIII

دینی خورافه‌لەرگه

۸۸

قوربان تهر یسی تهجیر آغیش

زه بهر جود، یاقوتدر موبارک توسی،
 اکه وسهر حاوزیندا وه ریلکه ن سه بیسی،
 توپلا، مازین توپلا، قوربان تهر یسی!
 بارادیر، آبریلماز قالینی اینجه سی،
 بودبر، موللانک آتونوی، اینجوسی،
 طوپلا مازین، طوپلا قوربان تهر یسی،
 سوی قوربان، قوقوسی، کوکلرده جاگزسون
 توقونسون بورنينا تاگردا آقسیرسون.
 توپلا مازین، توپلا قوربان، تهر یسی!
 آخ ایمان، واخ ایمان، آخماق موسولمان،
 سوبار که ندیسنی سویام دهب قوربان
 توپلا مازین، توپلا قوربان تهر یسی؟

که چه لهر سیراتدان، مینکه نلهر قوچقار،
کافرلهر، مهجوسلهر جوملهسی آغلار،
توپلا مازین، توپلا قوربان تهریسی!

بر تهرسی کون که لیر سویمازلار قوربان،
بیقارلار سیراتی، اولور بیر عیسیان،
توپلاب قال مازین، سن قوربان تهریسی!

سیراتقا میندی، ده گیزگه تو کولدی،
چورودی، داغیلدی جورابدای سو کولدی..
چوقدان قوربان اولدی، مازین، بو تاتار...

که وسهردهن ایچدی، زورناسین چالدیردی
بوتون قازانچینی «حوری» که آلدیردی...
اوچدی، «هاوالاندی»، مازین بو تاتار...

«فان تاوی» ییقیلدی، شای اوجدان اوچا،
دونیا شیمدی قالدی «یاچوج ماچوجا»..
قییقلا نوب اولدی، مازین، بو تاتار!

بیک ییللار چالشدیک قارتقا، بالاغا،
قوربانلار سویدیردیک بویوک آلاغا،
دیلهریم اوچاسین، مازین، «عازش آعلاغا»

دونیا بی براقدیق آما، تابدق آخره تی،
قریمی قاجیردق آما طوندق هیجره تی،
دیلهریم «مازینله» تهز بولسون جهننه تی.

کورهم موللانیک قوربان بایرامینی
او «قوچقار» یهرینه سیراتدان جاپقانی
تهریسی سیدیریلوب ساوانی تاپقانی
جهننه ت فیرده وسده وولتا یاپقانی.

۱. بایدارووالی

عارفه کونی

عالی آقای بهک فاقیر،
قارالدیسی تاپ تاقیر،
تورغان عارفه ساباسی،
دوشونجهسی بهک آغیر.

0-802 ✓

فېھرىست

صاحيفه

I اينقلاب ئەرلەرینە

۱. قارل ماركس قابریندن ز. جاوتوبېلى ۹
۲. لەنینیزم " " ۱۰
۳. بوکون ئولدى " " ۱۲
۴. ئەسكە توشورو ج. ج. ۱۴
۵. قارل لېيكنەخت پاش قوممۇنیست ۱۵
۶. پارىژ قوربانلارینا عالیم كراي ۱۶

II اينقلاب بايراملاری

۷. بویوك بايرام كۈنىدە ز. جاوتوبېلى ۱۹
۸. برنجى ماى چىرى " " ۲۰
۹. مايس بايرامى ا. خىياتلى ۲۲

III پىانەر ۋە قومسومول چىرلاری

۱۰. اوکسوزلەر ئوینىدەن ز. جاوتوبېلى ۲۵
۱۱. پىانەر چىرى ج. سىد احمد ۲۶
۱۲. قىزىل جاشلىققا سلام آھمەت دولەتشا ۲۸
۱۳. بویاکی ياشلىق زىنەب عابباس ۲۹
۱۴. قامسومول چىرى ز. جاوتوبېلى ۳۱

صاحيفه

- ۳۴ گنج فووت بلال حوسهين
- ۳۵ اوچقون ج. سيد احمد
- ۳۶ مومورنهن كورهش ح. چمركى

VI قيزىلىق ايچون

- ۳۷ قيزىل طاقغا ز. جاوتوبىلى
- ۳۸ قيزىل بايراق " " "

۷۵
۷۷

VII ايشچى وه كويلونك آچووى

- ۳۹ جارلى توركوسى جارلى
- ۴۰ كوزكهن كونلهرىم ز. جاوتوبىلى
- ۴۱ بايمان ايشچى " "
- ۴۲ كويلى ياشلىققا ب. ع.
- ۴۳ سابانچىغا ع. ف.
- ۴۴ اسكىل م. قورتىيىنى
- ۴۵ تياتر - مهكتب ح. چمركى

VIII دىنى خورافهلهرگه

- ۴۶ قوربان تهرىسى ا. بايدارووالى
- ۴۷ عارفه كونى ج. ع.

ЦЕНТРАЛЬНАЯ
СИСТЕМА БИБЛИОТЕК
ДЛЯ ВОССТАНОВЛЕНИЯ
г. Симферополь
№ 19

И. Гаспралы адына
кырымтатар
Джумхуриет
Китапханеси

صاحيفه

- ۱۵ فامسومول صافلارينا كيم كرهك؟ ز. جاوتوبىلى
- ۱۶ دويغولاريم ج. غافار
- ۱۷ ياشلار كونى " "
- ۱۸ بيزنيك يوبيلهى " "
- ۱۹ پيانر كه چه " "
- ۲۰ اينتەرناتسيونال چالينا " "

IV قادين آزادلىغى

- ۲۱ تاتار قادينلىغينا ز. جاوتوبىلى
- ۲۲ كوى قيزىندان " "
- ۲۳ آزاد شارق قادينى آوزىندان " "
- ۲۴ كەرچ قيزلارينا " "
- ۲۵ تالاق حامدى كراى باى
- ۲۶ سه كيز مارت بايرامى ا. عزيزووا
- ۲۷ تاتار قيزى " "
- ۲۸ خاستاقىز ا. ايلياسوف
- ۲۹ اهلكى كوز ياشى م. قورتىيىنى

Кр 103

V شارقيك قورتولوشى يولالارينا

- ۳۰ شارق قاهرىمانى حوسهين جامد
- ۳۱ شارق ج. سيد احمدوف
- ۳۲ اسكى خائىنلەر ج. كهنجه
- ۳۳ شارقنيك باطرى ز. چلتوتوبىلى